

-TÖRTÉNELMI MONDÁK, LEGENDÁK SIKÁTORRÓL-

Singvár

Több száz évvel ezelőtt a Hangony-patak fölött, a hegytetőn egy kastély állt. Singvárnak hívták. Nevét honnan vette? Nem tudják. A kastély urának nevére sem emlékeznek a legidősebb falubeliek sem. Nem csak nevének eredetét, de a kastélyt is elpusztította az idő.

Maruzsi Ferenc, a 92 éves, idős sikátori lakos 1975-ben azt állította, hogy kicsiny gyermekkorában még látni lehetett a falmaradványokat, de már az is eltűnt, az eke beforgatta. Csak dűlőnévben „Romocska tető” maradt meg napjainkig, meg egy legenda szól róla. A legendát nagyapjától hallotta még gyermekkorában. Így szólt az:

A kastély ura nem érintkezett senkivel a faluban, de a szomszéd kastélyok, várak uraival sem. Különösen azóta nem, hogy meghalt a felesége.

A kastély urának, akit grófnak tituláltak, volt egy szépséges leánya. A grófkisasszony nagyon unatkozott a nagy kastélyban. Gyakran sétált a mezőn és a szomszéd erdőkben. De ott is egyedül érezte magát. Sóvárogva nézte a madarakat, s arra gondolt, milyen jó is nekik, szállhatnak hegyen-völgyön át. Messze vidéket bejárhatnak. Nem ismerik a magányt.

Megérett a gabona. Kéklett már a kökénybogyó is a hegyoldalban. Nyárvége volt. Ilyenkor gyakrabban ment ki a határba, hogy a magasba húzó darvakat, vadludakat figyelje. Minden csapat eltűnésekor sajgott a szíve.

Egy alkalommal arra lett figyelmes, hogy a kastély kertjében, egy bokorba húzódva egy vadliba hápogott, gágogott szomorúan. Megriadt, amikor közeledett hozzá, de túrta hogy megfogja. A grófkisasszony puha, lágy kezével megsimogatta, ölébe vette. Akkor látta, hogy egyik szárnyát megsebezte valami. Ezért nem bírt hát a többiekkel repülni, mikor a barátvölgyi tórol felszállt a csapat.

A kisasszony bevitte a kastélyba. Ápolgatta, gyógyítgatta a sebet és etetgette. Eleinte nagyon riadt volt, amikor közeledtek hozzá. Csapkodott vadul a szárnyaival. Csak a kisasszonyt túrta maga mellett. Később megszokta az embereket, az emberek közelségét. De legjobban azt szerette, ha a kisasszony ölébe vette és simogatta.

Nem unatkozott már a grófi lány, örült hogy gondozhatta a madarakat. Örült a gróf is, hogy kacagni, énekelni hallotta leányát.

Elolvadt a hó, barkázott a mogyoró, közeledett a tavasz. A kisasszony kivitte a madarat az udvarra, és együtt sétálgattak, élvezték a napsütést. Mindenki csodálkozott azon, hogy úgy kísérte a kisasszonyt, mint másokat a kutya. Egy ilyen séta alkalmával vadlibák gágogása hallatszott a magasban. Vadlibák húztak északra. Nyugtalan lett a kisasszony libája. Megint hallani lehetett a gágogást. Hirtelen a liba is nagyot gágogott és felröppent a magasba. Sietett, hogy utolérje a többieket.

Nem is jött vissza soha többet. De nem tért vissza a vidámság sem a kastélyba. Hagyták azt pusztulni.

Doma medveadászaton

(Helegda János kissikátori tanító feljegyzése 1936-ból)

Róbert Károly király idejében, a királyi seregben egy Doma nevű olasz is harcolt, akit haditetteinek elismerésül a király megjutalmazott s neki adta Domaháza környékét, több községgel együtt. Sikátort is.

Doma sógora volt Gedővár urának Durandónak, aki szintén olasz volt.

„Durandó és Duma (talán Döme) Nagy medveadászaton tartottak a mai Léhi rengeteg táján, miközben Durandónak egy medve érzékeny sebet ejtett karján. A várúr be akarván

köttetni erősen vérző sebét, egyik csatlósa tanácsára belovagolt Sikátorba a legelső házhoz, melyben egy juhász lakott betért, hogy tépést kérjen sebére.

A juhász nem lévén otthon, leánya a szépséges Teranna fogadta és kötötte be bájos ügyességgel Durandó karját, mely egyszerű műtét alatt a hatalmas várúr halálosan beleszeretett Terannába és rövid időn belül hitese feleségévé tette őt.

Teranna bár nem szívesen, de atyja és rokonai rábeszélésére férjhez ment Durandóhoz, de szíve vőlegényéhez Vöcsöz vonzotta, ki akkor, mint a király katonája Itáliában járt.

Az idő telt, Terannából Gedővár asszonya lett, de volt jegyesét Vöcsöt nem tudta feledni s mikor az végre hazajött Itáliából s a fészket üresen találta, megtudta a történeteket, csónakjával esténként Gedővár alá evezett és a vár erkélye alatt elfurolázta azokat a régi nótákat, melyeket a vár úrnője, Teranna korábban oly jól ismert.

Végre módot talált Teranna arra, hogy Vöcsöt az ő szolgálatába fogadta a vár ura.

Ezután csolnokon kirándulásokat tettek le Feledig és fel Fülelig, mikor is tiltott szerelem fejlődött ki közöttük, melyet Durandó egyik fő embere Balogh fedezett fel s arra Durandót gyelmeltette.

Karácsony előtt, mikor Durandó értesült Balogtól Teranna hűtlenségéről, ez az amúgy is vérmes Durandóra oly nagy hatással volt, hogy szívéhez kapott, hátradőlt és meghalt.

Várhegy

A földrajzi nevek, dűlőnevek között találunk egy Várhegy elnevezést, melyről semmi írásos emlék, bizonyíték nem szól. A várakról szóló szakirodalom még a nevet sem említi meg. Csak a szóhagyomány tartja számon, tartja igen réginek.

A falun keresztül haladó Telekes-patak mentén juthatunk a Telekesfőbe, hol a Macskás-tanya felett, délre, a 420-as tengerszint feletti magasságban emelkedik a Várhegy. Minden oldala igen meredek s így alkalmas védelemre, csak egy keskeny gerinc köti össze a Vizesvölgy hegyesével.

A hegykúp teteje kb 80 m hosszú és 5-6 m széles sík terület. A vártető szintjétől lejjebb egy kisebb sánct, majd ettől lejjebb 20-30 m-rel csaknem körben egy nagyobb sánct lehet felismerni. A helyszíni bejárásakor (1967) a fentiekén kívül kiépített védelmi rendszernek nyomát nem tudtam felismerni, talajszíneződést sem találtam.

A szóhagyomány szerint belsejében üregek vannak, és alagutak is vezetnek benne. A török idők alatt a lakosság állítólag ezekben húzódott meg.

Arra már mindenütt erdő van. Hajdanában meg sűrű erdőrengeteg volt a területen. Csak a falubeliek ismerték az odavezető utat. Jó búvóhely volt, ha ellenség közeledett a Hangony völgyében. Különösen a török időben volt sokszor menedéke a falusiaknak. Még a disznódiak (borsod-szentgyörgyiek) is gyakran menekültek ide, mondják az idős lakosok.

Úgy tudják, a várat Solymosi herceg építette. Nem nagy erősség volt az, csak éppen annyi hogy a kis falu lakossága elférjen benne, ha vész tör a falura.

Amikor a török felfedezte az odavezető utat, már nem nyújtott olyan biztos védelmet az erdőrengeteg, mint azt gondolták. A sűrű erdő miatt gyakran csak akkor vették észre a támadókat, amikor már közvetlenül a vár alatt voltak.

Solymosi herceg sokfelé járt, tapasztalt ember volt. Tudta hogyan lehet az ellen védekezni, hogy ne lepjék meg a falut. A falu fölött lévő Bikkestetőn építtetett egy haranglábat. Ma is úgy hívják ezt a részt, hogy Harangláb-tető. Innen messze szemmel lehetett tartani az utat akár Domaháza, akár Hangony felől közeledett az ellenség. Ha veszélyt láttak, meghúzták a harangot. Sietett is a falu népe a védelmet nyújtó várba.

De a török is hallotta a harangszót. Fel is gyűjtotta a haranglábat ahányszor arra járt. A falubeliek minden alkalommal újból felépítették azt. Megérte a munkát. A haranglábánál mindig örködött valaki és kellő időben jelezte a veszélyt.

Hogy maradt meg a harang? Kicsi volt az, inkább csak csengő. Jelzés után gyorsan leszedte az őrt és elrejtette azt.

A török a haragját az üresen hagyott falun töltötte ki. Sokszor felgyújtotta a házakat. De felépítették azt is újból. Ha disznósd felől jött a pogány az Órhegyről jelezték közeledtét.

Ha az ellenség körülvette a várat az alagút szolgált arra, hogy kimeneküljenek a gyűrűből. Ma is több helyen kong, dobog az út ha szekér halad el, jelezve, hogy az út alatt üreg van.

Adatközlő: Holló József 80 éves (1976), Varga Barna 79 éves (1967). borsodszentgyörgyi lakos.

Helegda János Kissikátor történetében is megemlékezik a Várhegyről.

Sikátor fejlődésében „A nagy visszaesésnek a cseh kelyhesek idetelepülése volt az oka, akik igen kegyetlenül bántak a faluval, amit bizonyít az is, hogy mikor a vármegyei (egri) és a királyi hadak Lelesz felől áttörtek a rengetegen, felperzselték a csehek favárát, a szétszaladt csehekre valóságos hajtóvadászatot tartottak és irgalmatlanul agyonverték őket.” Másutt írja, hogy „A csehek favárainak helyét ma is pompásan fel lehet ismerni, a Várhegy csúcsa lapos és hozzá elég széles várút vezet fel félig szerpentin módra”.

Maruzsi családnév

Ugyancsak Helegda tanító feljegyzéséből ismerhetjük meg a faluban nagy számmal lakó Maruzsi család nevének eredetét. Amikor a Várhegyben lévő cseh huszitákat kiverték, „egy Maruzs nevű szép lánnyal kivételt tettek, kinek atyja cseh volt, de anyja sikátori volt. Ezt a szép teremtetést egy sikátori legény vette nőül, és tőle származik a máig is virágzó Maruzsi nemzetség s miután a leány atyja utáni vezetékneve Nové (új volt), a Maruzsi névhez hozzájárult a nové ragadnév is.”

A sikátori körtemplom építése

A lakosság elbeszélése alapján:

Régen a Havi Boldogasszony napján (aug.8.) rendkívüli időjárás volt a sikátori völgyben. Augusztus hónapban a temető részére kör alakú foltban hullott a hó. Ennek a rendkívüli jelenségnek emlékére, mintegy figyelmeztető jelre határozta el a kis falu népe, hogy oda egy temetőkápolnát építenek. A gondolatot tett is követte. Az alapot ott ásták meg és rakták le ahol a hó széle volt. Így lett a kis templom kör alakú.